

С.Е. Сакенов¹ , О.И. Андреева² , М.М. Кулбаева³

¹Astana International University, Астана, Қазақстан;

²Томск мемлекеттік университеті, Томск, Ресей;

³Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан
(E-mail: sagidolla.sakenov@mail.ru, andreevaoi_70@mail.ru, kulbai@mail.ru)

¹ORCID ID: 0009-0006-9773-7261

²ORCID ID: 0000-0003-2235-1744

³ORCID ID: 0000-0002-6042-6551

Қылмыстық істер бойынша параллель қаржылық тергеу жүргізу: de lege lata және de lege ferenda

Авторлар зерттеуде Қазақстанның ұлттық заңнамасына 2027 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілетін қылмыстық істерге қатысты параллель қаржылық тергеу институтын қолдану мәселелерін қарастырды. Зерттеу халықаралық стандарттар мен әлемдік құқық қолдану тәжірибесіне сүйену арқылы Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексіндегі (бұдан әрі — ҚПК) параллель қаржылық тергеу жүргізу институтын одан әрі жетілдіруге арналған өзгерістер мен толықтырулар енгізуге қатысты тиісті ұсыныстар беруді өз алдына мақсат етіп қойды. Жүргізілген зерттеу нәтижесінде параллель қаржылық тергеу институтының заңнамаға енгізілген құқық нормаларының құрылымындағы кемшіліктер анықталды. Бұл өз кезегінде параллель қаржылық тергеу жүргізуге қатысты құқықтық қатынастарды реттейтін құқық нормаларын қолдану кезінде бір қатар қиындықтарға алып келеді. Зерттеу жұмысының қолданбалық құндылығы зерттеу нәтижелерінің қылмыстық жолмен алынған активтерді іздеу, тыйым салу, арест қою және елге қайтарумен кәсіби айналысатын мамандарға бағытталуында. Құрылымы тұрғысынан топтастырылмаған заңдағы параллель қаржылық тергеуге қатысты нормалар оны жүргізудің процессуалдық тәртібі мен бұл институттың мәнін және оның қылмыстық сот өндірісіндегі мағынасы мен орнын толыққанды ашып көрсетпейді. Жүргізілген зерттеудің методикасын дедукция, индукция, анализ, синтез сияқты жалпы ғылыми әдістер айқындады, сонымен қоса құқықты ғылыми танудағы спецификалық әдістер ретінде құқық нормаларын салыстырмалы талдау, құқық аналогиясы, заң аналогиясы, құқықтық модельдеу әдіс-тәсілдері зерттеу аясында қолданылды. Пайдаланылған әдіс-тәсілдер өз кезегінде қылмыстық сот өндірісі шеңберінде параллель қаржылық тергеу жүргізудің эффективті құқықтық-процестік механизмін қалыптастырып ұсынуға септігін тигізді.

Кілт сөздер: қаржылық тергеу, параллель қаржылық тергеу, Қылмыстық-процестік кодексе, құқық құрылымы, заң құрылымы, іздеу, конфискация.

Кіріспе

Елімізде соңғы уақытта заңға қайшы жолмен алынған кірістерді заңдастырумен күрестің құралы және заңсыз иемденген активтерді қайтарудың кепілі болатын сотқа дейінгі негізгі тергеумен қатар жүргізілетін параллель қаржылық тергеу институтының белсенді дамуы байқалады. Зерттеудің өзектілігі отандық заңнамаға параллель қаржылық тергеу институтының жақында ғана «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасын оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2025 жылғы 16-шілдедегі № 210-VIII Қазақстан Республикасының Заңымен енгізілгендігімен байланысты [1]. Толықтырулар қылмыстық іс бойынша заңды күшіне енген сот үкімі негізінде жеке өндірісте мүлкті тәркілеу, оның ішінде шетелдегі активтерді тәркілеуді қамтамасыз ету тәсілдері белгіленген Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі құқықтық саясаты тұжырымдамасын орындау бойынша іс-шаралар жоспарының 56-тармағын орындау аясында әзірленді [2].

Параллель қаржылық тергеу институтына қатысты ҚПК-ге енгізілген жаңа нормалар 2027 жылдың 1-қаңтарынан бастап заңды күшіне енетіндігін ескерсек, оларды тәжірибе жүзінде қолданғанға дейін заңнамалық өзгерістердің мазмұны мен құрылымында кездесетін олқылықтарға назар аудартып, оны қолданудың процестік тәртібі мен механизмін жетілдіру бойынша өзіміздің ғылыми көзқарасымызды ұсынғымыз келеді.

* Хат-хабарға арналған автор. E-mail: sagidolla.sakenov@mail.ru

Зерттеу параллель қаржылық тергеу институтына қатысты ҚПК-ге енгізілген нормаларға талдау жүргізіп, соның нәтижесінде оларды жетілдіру бойынша тиісті ұсыныстар беріп, заңсыз шығарылған активтерді қайтару туралы қаралатын қылмыстық істерді тергеу мен сот өндірісінің жүргізілуінің тиімді механизмін қалыптастыруды өз алдына мақсат етіп қойды. Параллель қаржылық тергеу туралы әлемдегі стандарттар мен шет елдердің тәжірибесін қарастыру нәтижесінде ҚПК-нің құрылымындағы нормаларды әлі де жетілдіріп, тиісті өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажеттілігі анықталды.

Зерттеу жұмысының белгіленген мақсатқа қол жеткізу үшін айқындалған төмендегідей міндеттері бар:

- Параллель қаржылық тергеу институтының мәнін ашу, оның қолданыстағы құқықтық жағдайына сараптама жасау;
- ҚПК-ге енгізілген параллель қаржылық институты туралы нормаларды талдау, олардың құқық құрылымы және заң құрылымы бойынша сәйкестігін тексеру, ерекшеліктерін ашып көрсету;
- Параллель қаржылық тергеу институтының тиімді механизмін қалыптастыру мақсатында оны жетілдіру бойынша заңнамалық және практикалық ұсыныстар беру;
- Заңсыз елден шығарылған активтерді қайтару аясында параллель қаржылық тергеу институтын қолданудың тиімді тетіктерін ұсыну;
- Халықаралық жоғары стандарттарға сай келетін параллель қаржылық тергеудің қазақстандық моделін жасау.

Әдістер мен материалдар

Параллель қаржылық тергеу институтын зерттеу барысында оның мазмұны мен мағынасын терең түсінуге көмектесетін құқықты ғылыми танудың бірқатар әдістері қолданылды. Негізгі әдістер ретінде жүргізілген зерттеудің методикасын айқындайтын дедукция, индукция, анализ, синтез сияқты жалпы ғылыми әдістер пайдаланылды. Құқықты ғылыми танудың арнайы әдісі ретінде құқық нормаларын салыстырмалы талдау, құқық пен заң аналогиясын қолдану, құқықтық модельдеу әдісі алынды. Зерттеу жұмысы отандық ғалымдар мен практиктер А. Ахпанов, Р. Юрченко М. Когамов, Р. Нугманов, И. Сейткасымова, Д. Кенбаев, Ж. Елемесов, А. Оспанов, О. Тажмагамбетованың және шетелдік зерттеушілер А. Ларин, А. Волеводз, Д. Кашников, В. Панов, Н. Крылов, Э. Гейл, М. Леви, Х. Вуд, Л. Бойцова, В. Бойцованың және тағы басқалардың еңбектеріне негізделді. Зерттеу барысында қазақстандық және шетелдік құқық қорғау мен сот органдарының тәжірибесі талданып, ҚР Бас Прокуратурасы жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының методикалық нұсқамалары, параллель қаржылық тергеу жүргізу органдарының тәжірибелік бастамалары (АҚШ-тың ақшаны жылыстатумен күрес пен активтерді қайтару бөлімшесі (MLARS), Нидерландының (FIOD), Молдованың (Бас Прокуратура), қаржылық тергеу бойынша ФАТФ басшылықтары (ақшаны жылыстатуға қарсы қаржылық әрекет жөніндегі жұмыс тобы деп аталатын үкіметаралық ұйым), сонымен қатар ЕАҒ-ның қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы саласында қаржылық тергеу жүргізуді ұйымдастыру бойынша методикалық нұсқамалары зерттелді. Соның нәтижесінде пайдаланылған әдістер мен материалдар зерттеу пәнін анағұрлым терең қамтып, заңнаманы жетілдіруге бағытталған ұсыныстар әзірлеуге септігін тигізді.

Нәтижелер

«Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасын оңтайландыру мәселелері бойынша кейбір Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» қабылданған Заңға сәйкес ҚР ҚПК-де параллель қаржылық тергеуге қатысты нормалар қарастырылған. Кодекстегі ұғымдар бөлімінде «параллель қаржылық тергеу» ұғымының анықтамасы беріліп, бірқатар баптар параллель қаржылық тергеу жүргізуге қатысты ережелермен толықтырылған. Атап айтқанда, 59-бап (Тергеу бөлімінің бастығы), 60-бап (Тергеуші), 61-бап (Анықтау органы), 62-бап (Анықтау органының бастығы), 63-бап (Анықтаушы), 193-бап (Сотқа дейінгі тергеу барысындағы прокурордың өкілеттіктері), 299-бап (Қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі тергеуді аяқтау есебінің мазмұны), 301-бап (Сотқа дейінгі тергеуді аяқтау есебімен келіп түскен қылмыстық істі зерттеу кезінде прокурормен шешілетін сұрақтар), 302-бап (Сотқа дейінгі тергеуді аяқтау есебімен келіп түскен қылмыстық іс бойынша прокурор қабылдайтын шешімдер мен іс-әрекеттер) параллель қаржылық тергеу жүргізуге қатысты нормалармен толықтырылды. Зерттеу

барысында бұл нормалар үш топқа бөліп қарастырылды, әрқайсысына талдау жүргізіліп, соның нәтижесінде оларды жетілдіру бойынша қажетті ұсыныстар мен ескертулер берілді. ҚПК-ге енгізілген «параллель қаржылық тергеу» жүргізудің шектері ҚР ҚК-нің 48-бабына сәйкес конфискациялауға жататын мүлікпен ғана шектелгендігі анықталып, бұл өз кезегінде, оның қылмыстық сот өндірісіндегі мақсатына сай кеңінен қолдану мүмкіндігін кемітуге алып келуі мүмкін екендігін көрсетіп отыр.

Талқылау

ҚР ҚПК-не енгізілген қылмыстық жолмен алынған активтерді іздеу, тыйым салу, арест жасау, конфискациялау және қайтаруға қатысты параллель қаржылық тергеу жүргізуге қатысты бұл толықтыруларды жасалатын іс-әрекеттің сипаты мен оларды жүзеге асыратын және қадағалайтын субъектілеріне қарай шартты түрде 3 топқа бөліп қарастыруға болады.

А) Алғашқы топқа ҚР ҚПК-нің 7-бабында берілген глоссарийге «параллель қаржылық тергеу» ұғымының енгізілуін жатқызамыз. Бұл толықтыру дер кезінде жасалған қажетті қадам болды, өйткені осы уақытқа дейін ешқандай заңнамалық актіде «параллель қаржылық тергеу» ұғымына анықтама берілмеген болатын.

Параллель қаржылық тергеу ұғымы заңмен сотқа дейінгі тергеу аясында ҚР ҚК-нің 48-бабына сәйкес конфискациялауға жататын мүліктің заңсыз жолмен алынғандығын, оның ішінде қылмыстық құқық бұзушылық нәтижесінде алынғандығын, сондай-ақ осындай мүліктен алынған табыс екендігін дәлелдейтін мән-жайларды зерттеуге, анықтау мен тексеруге, сонымен қатар қылмыстық жолмен алынған кірістерді жасыруға қатысы бар тұлғаларды анықтауға, қылмыстық кірістердің қозғалысын бақылауға, оларды заңнамада көзделген процедураларға сай, оның ішінде халықаралық ынтымақтастық аясында тыйым салу, конфискациялау және заңды иелеріне қайтару бойынша ҚПК көзделген шаралардың жиынтығы ретінде анықталған (ҚР ҚПК 7-бабы 59-тармағы).

Заң жобасының бастапқы нұсқасында «параллель қаржылық тергеу» ұғымы анықтамасын ҚР Бас прокуратурасы жанындағы Құқық қорғау органдары академиясы ҚР Қаржылық мониторинг агенттігімен бірлесіп әзірлеген методикалық нұсқамаларға сәйкес енгізу ұсынылған болатын. Оған сәйкес параллель қаржылық тергеу — қылмыстық іс-әрекеттің қаржылық аспектілерін анықтап, тексеру мен тергеуге, қылмыстық әрекетті жүзеге асырудан алынған қылмыстық табыстың жылжуын анықтауға, оның ішінде террористік және басқа да қылмыстық әрекетті қаржыландыруды, қылмыстық жолмен алынған мүлік пен қаржының шығу көзі мен оны алушылардың арасындағы байланысты, активтерді иеленудің мән-жайлары мен оларды сақтау орны мен олардың заңсыз жолмен алынғандығын дәлелдейтін басқа ақпарат көздерін, сондай-ақ жымқырылған мүлікті азаматтарға, ұйымдарға немесе мемлекетке қайтару мақсатында қылмыстық табысты анықтау мен конфискациялауға бағытталған шаралардың жиынтығы [3, 6].

Заңда бекітілген соңғы нұсқада «параллель қаржылық тергеу» жүргізудің шектері ҚР ҚК-нің 48-бабына сәйкес конфискациялауға жататын мүлікпен ғана шектелгендігін байқауға болады, біздің ойымызша, бұл жағдай оның қылмыстық сот өндірісіндегі мақсатына сай кеңінен қолдану мүмкіндігін кемітеді.

Сонымен қатар ҚР ҚК-нің 48-бабының 3-бөлігімен егер белгілі бір затты оны пайдалану, сату немесе басқа себеппен конфискациялау мүмкін болмаған жағдайда соттың шешімімен осы заттың құнына тең болатын қаржы соммасын конфискациялау қарастырылған [4].

Бұл ерекшеліктер мен ескертпелердің барлығы параллель қаржылық тергеу нәтижелері бойынша анықталуы мүмкін қылмыстық жолмен алынған активтерді мәжбүрлі түрде конфискациялаудан сақтап қалуға мүмкіндік береді. Тергеу және сот тәжірибесінде предикат құқық бұзушылық нәтижесінде заңсыз жолмен алынған кез келген қылмыстық активтерді минималды шектеулер (мысалы, ҚР Қылмыстық-атқару кодексіне қосымша) қолдана отырып, конфискациялау мүмкіндігін кеңінен қолдану қалыптасу керек.

Осыған орай «параллель қаржылық тергеу» ұғымының халықаралық-құқықтық актілердегі анықтамасы ғылыми және практикалық қызығушылық туғызады. Кең мағынасында қаржылық тергеу ретінде қылмыстық іс-әрекеттің қаржылық аспектілерін зерттеу түсініледі [5].

ФАТФ-тың 30-ұсынымында (Құқық қорғау және тергеу органдарының міндеттері) «параллель қаржылық тергеу» термині уәкілетті құқық қорғау органдарының өзінің бастамасы бойынша табыс алуға алып келетін қылмыстардың *барлық жағдайында* ақшаны жылыстатуға қатысты істерді қарау барысында, предикат қылмыстар мен терроризмді қаржыландыру, сондай-ақ басқа юрисдикцияда

предикат қылмыс жасаған жағдайда параллель қаржылық тергеу жүргізу міндетті екендігі контекстінде аталады.

ФАТФ-тың 30-ұсынымына түсіндірме жазбада «параллель қаржылық тергеу» ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру мен предикат қылмысты (қылмыстарды) негізгі қылмыстық тергеу жүргізумен қатар немесе оның аясында қаржылық тергеуді жүргізуге қатысты екендігі нақтыланады. Сондай-ақ, құқық қорғау органдары тергеушілерінің ақшаны жылыстату мен терроризмді қаржыландыруға қатысты, предикат қылмыстарды тергеу барысында параллель қаржылық тергеу жүргізу бойынша уәкілеттігі немесе осындай параллель қаржылық тергеу жүргізетін басқа уәкілетті органға істі жолдау мүмкіндігі болуы атап өтіледі [6].

«Параллель қаржылық тергеудің» мақсатына қатысты Элеонора Гейл мен Джессика Келли өздерінің зерттеуінде қаржылық тергеулер бұрын белгісіз болған басқа қылмыстар мен активтерді, қылмыстардан алынған, сәйкесінше тәркілеуге жататын табысты анықтауға алып келеді [7]. Қаржылық тергеудің ұйымдасқан қылмыспен күрестегі ерекше рөлін Хелена Вуд та өз мақаласында атап көрсетеді, оның пікірінше, қылмыстарды жасау мен олардан алынған табысты пайдалану қаржылық із қалдырады, оны құқық қорғау органдары қаржылық тергеу жүргізу арқылы анықтап, пайдалана алады. Хелена Вудтың ойынша, «қаржылық тергеу» көбіне тек «қаржылық қылмыстарға» ғана қатысты белгіленген шекте қолданылады, осыған байланысты ол тек қана спецификалық «қаржылық қылмыстармен» күрес инструменті болып қарастырылып, оның түпкілікті мәні дұрыс түсінілмейді [8]. Майк Леви де өз еңбегінде қаржылық тергеу институтының белгіленген осы шектеулерден тыс қаралған жағдайда оны құқық қорғау органдары тергеу барысында тәркілегісі келетін активтерді анықтаудың құралы ретінде жиі қарастыратындығын атап өтеді [9].

«Ақшаның соңынан ілес» принципіне сәйкес, біздің пікірімізше, параллель қаржылық тергеу жүргізу аясында қылмыскердің қылмыстық және қылмыстық емес қаржы ағымдарын, өмір сүру салтын, саяхаттары мен жеке байланыстарын бақылау предикаттық құқық бұзушылықтарын тергеуді қолдауға пайдасы бар дәлелдемелерді ұсынуға мүмкіндік береді.

Ең алғаш қаржылық тергеу институтын енгізу Президенттің 2021 жылғы 15 қазандағы № 674 жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі Құқықтық саясаты концепциясында ұсынылғандығын атап өткен жөн. Концепцияда конфискацияға негіз болатын қылмыстық іске қатысты заңды күшіне енген сот актісі бойынша заңсыз жолмен алынып, шетелде жасырылған активтерді қайтару мақсатында жеке өндірісті енгізу көзделген (қаржылық тергеу институты) [10].

Концепцияның авторлары қаржылық тергеу институтын енгізу қажеттілігін негіздегенде Эстония практикасымен аналогия келтіреді және Нидерландының тәжірибесіне назар аударады. Эстония ҚПК-нің «Қылмыстық жолмен алынған мүлік пен қылмысты жасау құралы мен тікелей объектісін конфискациялау өндірісі» 16-1 тарауында 2016 жылдан бастап жеке конфискациялау өндірісінің жүргізілуі қарастырылған [11]. Нидерландыда 1993 жылдан бастап қылмыстық-процестік заңнамада тергеудің жаңа формасы — «қылмыстық қаржылық тергеу» (*strafrechtelijk financieel vooronderzoek*) енгізілген. Нидерландыдағы тергеу жүргізудің мақсаты күдіктінің қылмыстық әрекетінің нәтижесінде алуы мүмкін қандай кірісі бар екендігін анықтау және бұл кірістерді конфискациялау жөніндегі сот шешімінің шығарылуына қажетті дәлелдерді жинақтау [12, 284].

Молдова Бас Прокуратурасының параллель қаржылық тергеу жүргізу бойынша басшылығында параллель қаржылық тергеу заңсыз жолмен алынған мүлікті қайтару мақсатында күдіктінің, айыпталушының, сотталушының және сотталғанның өзіне тиесілі, меншік иесі болып отырған немесе басқарып отырған меншігі мен мүлкіне қатысты дәлелдерді жинақтауға бағытталған қылмыстық қудалау мен арнайы іздестіру шараларының жиынтығы ретінде анықталады.

Бұл ретте параллель қаржылық тергеу ұғымының анықтамасы (Молдова ҚПК-нің 6-бабының 20-1-тармақшасы) 22.12.2017 жылғы № 308 Заңының 3-бабында келтірілген қаржылық тергеу ұғымынан бөлек. Оған сәйкес, қаржылық тергеу барлық қаржылық және экономикалық қатынастарды тексеру мен талдауда, сондай-ақ ақшаны жылыстату мен терроризмді қаржыландыруға қатысы бар клиенттерді тексеруде қажет ақпаратты жинау бойынша қызмет ретінде және қылмыстық жолмен алынған мүліктің шығу тегін, пайдаланылуын бақылау, конфискациялау мен бұлтартпау шараларының пәні бола алатын террористтердің қоры мен басқа да мүлкін анықтауға бағытталған қызмет ретінде, сондай-ақ қылмыстың деңгейіне сәйкес қылмыстық тордың көлемін анықтау бойынша қызмет ретінде қарастырылады. Сонымен қатар параллель қаржылық тергеу ұғымын № 59/2012 Арнайы іздестіру қызметі заңымен реттелетін арнайы тергеулерден ажырату қажет [13].

Жалпылай алғанда қаржылық тергеу өз жиынтығында қылмыстық іс-әрекетті жүзеге асыру шеңберінде қаржы құралдарының жылжу фактілерін анықтап, оны құжатқа түсіруге бағытталған өз алдына бірнеше мақсат қояды. Біріншіден, қаржылық тергеу қылмыстық тор мен қылмыстылықтың өзінің масштабын анықтауға қызмет етеді. Екіншіден, конфискацияға жатуы мүмкін қаржы ағымдарының, қылмыстық жолмен алынған кіріс пен басқа мүліктің қозғалысын анықтау мен бақылау мақсаты қойылады. Үшінші мақсат ретінде қылмыстық сот өндірісі барысында қолданылуы мүмкін жасалған қылмыс туралы қаржылық ақпарат пен дәлелдерді жинау қаралады.

ЕАГ-ның қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы саласында қаржылық тергеу жүргізуді ұйымдастыру бойынша методикалық нұсқамаларында «қаржылық тергеу» мен «параллель қаржылық тергеу» ұғымдары теңдестірілген. Қаржылық тергеу (параллель қаржылық тергеу) қылмыстық қызметтің келесілерге бағытталған қаржылық құрамдасын зерттеу процесі ретінде қарастырылады:

- қылмысты жасау кезінде және оның аяқталуынан кейінгі қаржы ағымдарын анықтау және бақылау;
- қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастырудың келесі іс-әрекеттері мен қадамдарын анықтау;
- қылмыстық жолмен алынған кірістердің орналасқан жерін табу;
- тергеліп жатқан қылмыстар бойынша дәлелдемелерді бекітуге бағытталған қаржылық ақпаратты жинау;
- конфискациялауға жататын мүлікті анықтау, оның ішінде оның бағалық эквивалентін және қосымша қылмыстық кірісті анықтау;
- иемденуінің заңдылығы дәлелденбеген мүліктің болу фактілерін тексеріп анықтау [14].

Параллель қаржылық тергеудің жоғарыда келтірілген кеңейтілген анықтамасынан бұл процестің бірнеше өзара байланысқан, бірақ соңында ортақ мақсатқа бағытталған кезеңдерден тұратындығын көруге болады.

В) Екінші топқа сотқа дейінгі тергеуді жүзеге асыратын органдар мен тұлғалардың параллель қаржылық тергеуді жүргізуді сақтау бойынша нормалардағы құқықтары мен міндеттері, сондай-ақ осы салада сотқа дейінгі тергеу жүргізуге прокурорлық бақылаудың жүктелуіне қатысты ҚР ҚПК баптарына толықтырулар жатады. Бұл толықтырулар сотқа дейінгі тергеу барысында параллель қаржылық тергеу жүргізбегендігі үшін лауазымды тұлғалардың жауапкершілігін күшейтуді қарастырады.

С) Үшінші топқа параллель қаржылық тергеудің нәтижелерін процессуалдық құжаттарда, атап айтқанда сотқа дейінгі тергеуді аяқтау туралы есепте көрсетуге қатысты ҚР ҚПК баптарына толықтырулар жатады. Енгізілген толықтыруға сәйкес прокурорлардың қылмыстық іс бойынша параллель қаржылық тергеу жүргізілді ме жоқ па екендігін тексеру міндеті қойылды. Параллель қаржылық тергеу жүргізілмеген жағдайда немесе ол сапасыз жүргізілсе, прокурор істі қайтадан қосымша тергеу жүргізу үшін қайтарып, тергеушілер мен олардың басшыларын тәртіптік жауаптылыққа тарта алады. Сонымен қатар қылмыстық істі сотқа жібергеннен кейін конфискациялануға жататын мүлік анықталатын болса, тергеушіні, тергеу бөлімінің бастығын және прокурорды тәртіптік жауаптылыққа тарту анықталған (ҚР ҚПК 59-бабының 2-1-тармақшасы, 193-баптың 5-тармақшасы, 302-баптың 1-бөлігінің 3-1-тармақшасы).

Прокурорлық қадағалауды күшейту 2023 жылғы 30 мамырдағы Бас Прокуратураның мүдделі органдармен өткізген Координациялық кеңесі отырысының № 2кс/23-01 хаттамасының 15.1 тармағына сәйкес ірі мөлшерде мүліктік пайда алумен байланысты қылмыстық істер бойынша қаржылық тергеудің жүргізілмеуіне назар аударып, жеткілікті негіздер мен мәліметтер болған жағдайда қосымша тергеу жүргізу үшін қайтаруды және жоғарыда көрсетілген негіз бойынша істерді қайтарудың нормативті бекітілу мәселесін қарастыру қажеттілігімен байланысты болды.

Біздің ойымызша, прокурордың қылмыстық істі параллель қаржылық тергеу жүргізілмеген немесе сапалы жүргізілмеген жағдайда тек тергеушілер мен олардың тікелей басшылығын тәртіптік жауапкершілікке тартуын қарастыра отырып қосымша тергеу өндірісін жүргізуі үшін қайтаруы қаржылық тергеудің алдына қойған мақсаттарын түпкілікті шешпейді. Қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі қылмыстық қудалаумен айналысатын органның ресурстарының шектеулілігі мен сотқа дейінгі тергеу жүргізудің шектелген қысқа уақытымен байланысты жағдайларда сот үкімін орындау сатысында қосымша қаржылық тергеу жүргізу институтын қарастыру қажет деп есептейміз. Бұл

институт белгілі объективті себептер бойынша өзінің мақсатына жетпеген параллель қаржылық тергеудің логикалық жалғасы болады.

Параллель қаржылық тергеу қылмыстық іспен байланысты қаржы ағымдарын және заңсыз жолмен алынған кіріс пен мүлікті анықтауға бағытталған жария және жасырын тергеу іс-әрекеттерінің, жедел-ізвестіру, қаржы шараларының комплексін құрайды. Елімізде параллель қаржылық тергеу институтының енгізілуі «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы» заңның ережелерін орындаудың заңды жалғасы. Оның ҚР ҚПК-не енгізілуі қылмыстық капиталды елден жылыстату мен заңдастырумен байланысты құқықбұзушылықтармен күрестің, заңсыз иемденілген активтерді қайтару процесінің тиімділігін арттырудың жаңа мүмкіндіктерін ашады. Аталған бастаманың тиімді орындалуы үшін бірқатар ұйымдастырушылық және заңнамалық сипаттағы шешімдерді қабылдау қажет.

Бірінші кезекте дәстүрлі тергеу әрекеттерімен қатар бір мезетте параллель қаржылық тергеу жүргізумен айналысатын тергеушілердің кадрлық потенциалын арттыру қажет. Қаржылық тергеуді жүргізу көбіне арнайы салалық білімді қажет ететін болғандықтан, әр салада өзінің маманы болатын тұлғаларды эксперт ретінде тарту орынды. Мысалы, банктердің комплаенс қызметінің мамандары банктік операцияларды талдау барысында, мүлікті тіркеу органдарының мамандары өзінің бағасынан анағұрлым арзан сатылған мүлікті анықтау мен нақты меншік иелерін жалған тұлғалармен алмастыру бойынша көзбаяушылықты және т.б. анықтауда эксперт ретінде қатыса алады. Отандық құқық қолданушы үшін мұндай тәжірибе кеңестік кезеңде де тән болды, ол уақытта әр түрлі қылмыстық істер бойынша арнайы білімі бар КСРО ИМ ОҒЗКЗ (ЦНИКЛ) қызметкерлері эксперт ретінде тартылды, бұл өз кезегінде сапалы дәлелдемелер базасын жинақтауға және тергеліп жатқан істер бойынша жан-жақты сараптама жүргізуге мүмкіндік берді.

Құқық қорғау органдары пайдаланатын материалды-техникалық базаның және ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың, оның ішінде жасанды интеллектің (ЖИ) дамуы да параллель қаржылық тергеудің жүргізілуінің табысты болуында ерекше орын алады. Қаржы ағымдарын талдау мен жасырылған активтерді анықтау мақсатында ЖИ мен заманауи цифрлық технологияларды енгізу құқық қорғау органдары үшін маңызды міндет болып отыр.

OSINT (Open Source Intelligence) дағдыларының көмегімен интернет желісіндегі, әлеуметтік желілердегі және т.б. ашық дереккөздерден жеткілікті ақпарат алуға болады. Тергеу жүргізіліп жатқан және олармен байланысы бар тұлғалардың «Instagram», «Одноклассники», «В Контакте» (VK), «Facebook» (FB) және т.б. әлеуметтік желілердегі аккаунттары; Google, Yandex жүйесіндегі мәліметтер; ҚР электронды сот кабинетіндегі ақпарат (тергеу жүргізіліп жатқан тұлға мен оған тиесілі заңды тұлғалардың қатысуымен қаралған істер туралы); Opencorporates.com (компаниялар, олардың директорлары мен қаржысы туралы); Offshoreleaks.icij.org (офшорлық компаниялар мен олардың шоттары туралы); Google earth, Iconsquare.com, Tineye.com (фотосуреттер, түсірілімдер, камералар туралы) және тағы басқа ақпараттық жүйелердегі барлық қылмыстық іске қатысы бар ақпараттар тексерілуі қажет [4].

Параллель қаржылық тергеу институтын енгізу бойынша заңнамалық бастамаларды қолдай отырып, қабылданған Заңдағы нормалардың құрылымының қылмыстық-процестік құқықтағы құрылымға сәйкес келмейтіндігін атап көрсету қажет. Қабылданған нормалар ҚР ҚПК-нің Жалпы және Ерекше бөліміне баптар бойынша қосылған, қылмыстық істің сатылар бойынша қозғалысына қарай енгізілген. Бұл айырмашылық туралы белгілі құқықтанушы-ғалым А.М. Ларин өзінің фундаментальды еңбегінде келесіні атап көрсетеді: «Қылмыстық-процестік заңның құрылымы құқық құрылымына сәйкес келмейді және принципіалды сәйкес келе бермеуі мүмкін. Сондай-ақ, бұл бір уақытта өзара байланысқан және бір-біріне сәйкес келетін құрылымдар. Олардың шын мәнінде өзара сәйкес келуі әр түрлі аумақта және әр түрлі кезеңде түрліше болуы мүмкін. Заңның құрылымының құқықтың құрылымына оптимальды сәйкестігі оның бірізді, дұрыс, жүйелі түсіну мен сақтауға қызмет ететіндігі айқын» [15].

Осыған орай жоғарыда көрсетілген өзгерістерді *de lege lata* және *de lege ferenda* қаржылық тергеудің ҚР ҚПК-нің 15-бөлімінде келесі тараулар бойынша басқа модельге біріктіру көзделеді: параллель қаржылық тергеу (70-1-тарау), сот үкіміне дейінгі конфискация (конфискация *in rem* — ҚР ҚПК-нің 71-тарауы), сот үкімі сатысындағы қаржылық тергеу (71-1-тарау).

Тергеушінің таңдауына, прокурордың нұсқауына сәйкес сотқа дейінгі тергеудің тиімділігі мен жеделдігі үшін екі тергеу-жедел іздестіру тобы құрылуы мүмкін. № 1-ші тергеу тобы негізгі (дәстүрлі) сотқа дейінгі тергеу өндірісі аясында дәлелдеудің пәні болатын мән-жайларды анықтаумен

айналысады (ҚР ҚПК-нің 113-бабы және айып тағылған ҚР ҚК-нің Ерекше бөлімі бабының диспозициясы). № 2-ші тергеу тобы сол іс өндірісі бойынша құрылып, конфискациялауға жатуы мүмкін, сондай-ақ қылмыстық әрекеттен алынған мүліктерді анықтау, табу, бақылау, тыйым салуға бастама жасау және арест қою мақсатында жұмыс жасайды. Сонымен қатар параллель қаржылық тергеу жүргізу барысында егер қылмыстық процесті жүргізетін әр түрлі органдардың тергеулігіне жататын қылмыстық істердегі қаржылық ағымдар өзара байланысты болса, ведомствоаралық тергеу топтары құрылуы мүмкін [16].

Әдебиетте атап көрсетілгендей, бұл бағытта ҚР Қаржы мониторингі агенттігі мен бұрынғы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі белсенді түрде енгізіп жатқан тергеу тәжірибесіне назар аударуға болады. Қылмыстық іс бойынша негізгі тергеуді толықтыратын бағыттағы жұмыс бойынша ғана құрылған тергеу, тергеу-іздістіру топтарының құрылуы қалыпты тәжірибеге айналып келеді [17].

Осылайша қаржылық тергеуді жүргізуге қатысты барлық нормаларды ҚР ҚПК-нің бір бөліміне консолидация жасау тәжірибеде жұмыс істейтін мамандар үшін аталған институттың мәнін, енгізу логикасы мен мазмұнын, өндіріс сатыларын жақсырақ түсінуге және оны жүргізудің процесуалдық тәртібін рационалды, кезекпен, жүйелі түрде бекітіп қолдануға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Параллель қаржылық тергеу институты өз алдына қаржылық қылмыстар мен сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте маңызды құрал. Оның Қазақстанда енгізілуі тек қана тергеудің тиімділігін арттырып қана қоймай, азаматтардың елдің құқықтық жүйесіне деген сенімін арттыра түседі.

Қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін қылмыстық процеске қатысушы барлық мүдделі тараптардың өзара белсенді әрекеттесуі мен ынтымақтастығына қажетті жағдайлар мен негіздерді қамтамасыз ететін аталған институттың құқықтық реттелуіне қатысты жүйелі және жан-жақты қадамдар жасау қажет.

ҚР ҚПК-нің 15-бөлімінің жекелеген 70-1-тарауында тек қана заңға енгізілген ережелер ғана емес, сонымен қатар параллель қаржылық тергеу жүргізу өндірісінде дәлелдеуге қатысты сәтті апробациядан өткен халықаралық стандарттар да интеграциялануы тиіс.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Закон Республики Казахстан от 16 июля 2025 года № 210-VIII ЗРК «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам оптимизации уголовного законодательства Республики Казахстан». — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2500000210#z482/>
- 2 Постановление Правительства Республики Казахстан от 29 апреля 2022 года № 264 «Об утверждении Плана действий по реализации Концепции правовой политики Республики Казахстан до 2030 года». — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/? doc_id=33960277
- 3 Сейткасимов И.Н. Методические рекомендации по расследованию финансовых аспектов преступной деятельности (проведение параллельного финансового расследования) [Электронный ресурс] / И.Н. Сейткасимов и др. — Косшы: Академия правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре РК, 2022. — 33 с. — Режим доступа: <https://academy-rep.kz/uploads/a5abce016172ea38714bb3c5262e1c8a.pdf>
- 4 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. — [Электрондық ресурс]. — Қолжетімділігі <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226/>
- 5 Руководство ФАТФ по финансовым расследованиям: оперативные вопросы/июнь 2012 года. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.fatf-gafi.org/>
- 6 Рекомендации ФАТФ: Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения. — 2012. — 191 с. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://eurasiangroup.org/files/uploads/files/other_docs/FATF%20docs/rekomendacii-fatf-2019.pdf
- 7 Eleanor Gale and Jessica Kelly (November 2018). Exploring the Role of the Financial Investigator (online resource). — [Electronic resource]. — Access mode: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/753213/exploring-the-role-of-the-financial-investigator-research-brief-2018.pdf
- 8 Helena Wood. Every Transaction Leaves a Trace — The Role of Financial Investigation in Serious and Organised Crime Policing (online resource). — 2017. — [Electronic resource]. — Access mode: https://rusi.org/sites/default/files/201709_rusi_everytransactionleavesatrace_wood_web.pdf/

- 9 Michael Levi. Drug Law Enforcement and Financial Investigation Strategies [Electronic resource] / Levi Michael // Modernising Drug Law Enforcement Report 5. International Drug Policy Consortium, September 2013, page 1. (online resource). — 2017. — Access mode: <https://www.druglawreform.info/images/stories/documents/MDLE-5-drug-law-enforcement-financial-investigation-strategies-1.pdf>
- 10 Указ Президента Республики Казахстан от 15 октября 2021 года № 674 «Об утверждении Концепции правовой политики Республики Казахстан до 2030 года». — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000674/>
- 11 Уголовно-процессуальный кодекс Эстонии. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolked/>
- 12 Правовая система Нидерландов [Электронный ресурс] / отв. ред. д-ра юрид. наук, профессора В.В. Бойцова, Л.В. Бойцова. — М.: Издательство «Зерцало», 1998. — 432 с. — Режим доступа: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/NIDERLANDOV_1998.pdf
- 13 Руководство по проведению параллельных финансовых расследований Генеральной прокуратуры Молдовы. — Кишинев, 2019. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd11626/files/documents/Financial_Investigations_guide_ru_FINAL.pdf
- 14 Методические рекомендации ЕАГ по организации и проведению финансовых расследований в сфере ПОД/ФТ / Евразийская группа по противодействию легализации преступных доходов и финансированию терроризма, 2023. — 149 с. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://eurasiangroup.org/files/uploads/files/Public_typology_reports/FI_Guidence_rus.pdf
- 15 Ларин А.М. Уголовный процесс: структура права и структура законодательства [Электронный ресурс] / А.М. Ларин. — М.: Наука, 1985. — 240 с. — Режим доступа: <http://lawlibrary.ru/izdanie23229.html>
- 16 Ахпанов А.Н. Институт финансового расследования: проблемы и перспективы развития [Электронный ресурс] / А.Н. Ахпанов // Права человека и судебная власть в информационном обществе: вопросы теории, практики и законодательства: III Евразийский Форум по правам человека. — Нур-Султан: Академия правосудия при Верховном Суде РК, 2022. — С. 192. — Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34176105
- 17 Когамов М.Ч. О параллельном (финансовом) расследовании в уголовных делах в целях обнаружения, ареста и конфискации имущества, как результата совершения коррупционных, экономических и иных преступлений [Электронный ресурс] / М.Ч. Когамов // Заңгер. Вестник права РК. — 2023. — № 5. — С. 74. — Режим доступа: https://krso.kz/storage/app/media/zanger/2023/5_2023.pdf

С.Е. Сакенов, О.И. Андреева, М.М. Кулбаева

Параллельное финансовое расследование по уголовным делам: de lege lata и de lege ferenda

Авторами рассматривается вопрос о параллельном финансовом расследовании по уголовным делам, вводимом с 1 января 2027 года в национальное законодательство Республики Казахстан. Целью научного исследования является разработка предложений по внесению изменений и дополнений, направленных на совершенствование института параллельного финансового расследования в структуре Уголовно-процессуального кодекса РК (далее — УПК), с учётом международных стандартов и зарубежной правоприменительной практики. В ходе исследования установлено, что введенный законом институт содержит пробелы в структурировании системы норм о параллельном финансовом расследовании. Данное обстоятельство повлечёт сложности в толковании и применении норм, регулирующих правоотношения в области параллельного финансового расследования. Прикладная ценность научных подходов состоит в практической ориентации на специалистов-практиков, занимающихся поиском, замораживанием, арестом и возвратом активов, добытых преступным путем. Разрозненные в законе нормы о параллельном финансовом расследовании к тому же не раскрывают в полной мере сущность и оптимальный процессуальный порядок его проведения, нивелируют его значение в уголовном судопроизводстве. Наряду с общенаучными методами, такими как дедукция, индукция, анализ, синтез, определяющими методику проводимого исследования, в качестве специального метода научного познания права также использованы сравнительный анализ норм права, применение аналогии права и закона, методы правового моделирования. Это, в свою очередь, способствовало разработке в результате исследования процессуально-правового механизма проведения параллельных финансовых расследований в рамках уголовного судопроизводства.

Ключевые слова: финансовое расследование, параллельное финансовое расследование, Уголовно-процессуальный кодекс, структура права, структура закона, поиск, конфискация.

S.Ye. Sakenov, O.I. Andreeva, M.M. Kulbaeva

Parallel financial investigations in criminal cases: de lege lata and de lege ferenda

The authors examine the issue of introducing parallel financial investigations in criminal cases into the national legislation of the Republic of Kazakhstan, with the relevant provisions scheduled to enter into force on January 1, 2027. The purpose of this research is to develop proposals for amendments and additions aimed at improving the institution of parallel financial investigations within the framework of the Criminal Procedure Code, taking into account international standards and foreign law enforcement practices. The authors have found that the institution introduced by law contains gaps in its regulatory framework, which may make it difficult to interpret and apply the rules governing parallel financial investigations. The practical value of the proposed approaches lies in their relevance to practitioners involved in the identification, freezing, seizure, and recovery of criminally obtained assets. The fragmented provisions of the legislation on parallel financial investigations also fail to fully define the essence and optimal procedural framework for their implementation, thereby diminishing their significance in criminal proceedings. Along with general scientific methods, the authors employ comparative analysis of legal norms, the analogy of law, and legal modeling methods in this research. These methods contribute to the development of a procedural and legal mechanism for conducting parallel financial investigations within the framework of criminal proceedings.

Keywords: financial investigation, parallel financial investigation, the Criminal Procedure Code, legal structure, structure of the law, search, confiscation.

References

1. Закон Республики Казахстан от 16 июля 2025 года № 210-VIII ZRK «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам оптимизации уголовного законодательства Республики Казахстан» [Law of the Republic of Kazakhstan “On Amendments and Additions to Certain Legislative Acts of the Republic of Kazakhstan on Issues of Optimization of Criminal Legislation of the Republic of Kazakhstan” dated July 16, 2025 No. 210-VIII ZRK]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2500000210#z482/> (Date of request: 21.01.2026) [in Russian]
2. Postanovlenie Pravitelstva Respubliki Kazakhstan ot 29 aprelya 2022 goda № 264 «Ob utverzhdenii Plana deistvii po realizatsii Kontseptsii pravovoi politiki Respubliki Kazakhstan do 2030 goda» [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan “On approval of the Action Plan for the implementation of the Concept of Legal Policy of the Republic of Kazakhstan until 2030” dated April 29, 2022 No. 264]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33960277/ (Date of request: 22.01.2026) [in Russian].
3. Sejtkašimova, I.N. et al. (2022). Metodicheskie rekomendatsii po rassledovaniyu finansovykh aspektov prestupnoi deiatelnosti (provedenie parallelnogo finansovogo rassledovaniya) [Guidelines for investigating financial aspects of criminal activity (conducting a parallel financial investigation)]. Koshy: Akademiya pravookhranitelnykh organov pri Generalnoi prokurature RK. *academy-rep.kz*. Retrieved from <https://academy-rep.kz/item.php?id=792/> [in Russian].
4. Qazaqstan Respublikasynyn Qylmystyq kodeksi [Criminal Code of the Republic of Kazakhstan]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226/> (Date of request: 26.01.2026) [in Kazakh]
5. Rukovodstvo FATF po finansovym rassledovaniyam: operativnye voprosy/iun 2012 goda [FATF Guidance on Financial Investigations: Operational Issues/June 2012]. *www.fatf-gafi.org*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/> [in Russian].
6. (2012). Rekomendatsii FATF: Mezhdunarodnye standarty po protivodeistviyu otmывaniyu deneg, finansirovaniyu terrorizma i finansirovaniyu rasprostraneniya oruzhiya massovogo unichtozheniya [FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering, Terrorist Financing and the Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction]. *eurasiangroup.org*. Retrieved from https://eurasiangroup.org/files/uploads/files/other_docs/FATF%20docs/rekomendacii-fatf-2019.pdf [in Russian].
7. Eleanor Gale and Jessica Kelly (November 2018). Exploring the Role of the Financial Investigator (online resource). *assets.publishing.service.gov.uk*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/753213/exploring-the-role-of-the-financial-investigator-research-brief-2018.pdf
8. Helena Wood. (2017). Every Transaction Leaves a Trace — The Role of Financial Investigation in Serious and Organised Crime Policing (online resource). *rusi.org*. Retrieved from https://rusi.org/sites/default/files/201709_rusi_everytransactionleavesatracerwood_web.pdf/
9. Michael, Levi. (2013). Drug Law Enforcement and Financial Investigation Strategies. Modernising Drug Law Enforcement Report 5, International Drug Policy Consortium, September 2013, page 1. (online resource). *www.druglawreform.info*. Retrieved from <https://www.druglawreform.info/images/stories/documents/MDLE-5-drug-law-enforcement-financial-investigation-strategies-1.pdf/>
10. Ukaz Prezidenta Respubliki Kazakhstan ot 15 oktiabria 2021 goda № 674 «Ob utverzhdenii Kontseptsii pravovoi politiki Respubliki Kazakhstan do 2030 goda» [Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated October 15, 2021 No. 674 “On

approval of the Concept of Legal Policy of the Republic of Kazakhstan until 2030”]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000674/> (Date of request: 25.01.2026) [in Russian].

11 Uголовно-protsessualnyi kodeks Estonii [Criminal Procedure Code of Estonia]. *www.juristaitab*. Retrieved from <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolked/> (Date of request: 27.01.2026) [in Russian].

12 V.V. Bojcovao., & L.V. Bojцова (Ed.). (1998). *Pravovaia sistema Niderlandov* [Legal system of the Netherlands]. Moscow: Izdatelstvo «Zercalo». *library.nlu.edu.ua*. Retrieved from https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/NIDERLANDOV_1998.pdf [in Russian].

13 (2019). *Rukovodstvo po provedeniiu parallelnykh finansovykh rassledovaniu Generalnoi prokuratury Moldovy* [Guidelines for Conducting Parallel Financial Investigations of the Prosecutor General’s Office of Moldova]. *moldova.iom.int*. Kishinev. Retrieved from https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd1626/files/documents/Financial_Investigations_guide_ru_FINAL.pdf [in Russian].

14 (2023). *Metodicheskie rekomendatsii EAG po organizatsii i provedeniiu finansovykh rassledovaniu v sfere POD/FT / Evraziiskaia gruppa po protivodeistviu legalizatsii prestupnykh dokhodov i finansirovaniu terrorizma* [EAG Methodological Recommendations on Organizing and Conducting Financial Investigations in the Field of AML/CFT / Eurasian Group on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism]. *eurasiangroup.org*. Retrieved from https://eurasiangroup.org/files/uploads/files/Public_typology_reports/FI_Guidence_rus.pdf/ [in Russian].

15 Larin, A.M. (1985). *Ugolovnyi protsess: struktura prava i struktura zakonodatelstva* [Criminal procedure: the structure of law and the structure of legislation]. Moscow: Nauka. *lawlibrary.ru*. Retrieved from <http://lawlibrary.ru/izdanie23229.html> [in Russian].

16 Akhpanov, A.N. (2022). *Institut finansovogo rassledovaniia: problemy i perspektivy razvitiia* [Institute of Financial Investigation: Problems and Development Prospects]. *Prava cheloveka i sudebnaia vlast v informatsionnom obshchestve: voprosy teorii, praktiki i zakonodatelstva: III Evraziiskii Forum po pravam cheloveka — Human Rights and the Judiciary in the Information Society: Theory, Practice and Legislation: III Eurasian Forum on Human Rights*. Nur-Sultan: Akademiia pravosudiia pri Vserkhnovnom Sude RK. Retrieved from https://online.zakon.kz/Document/? doc_id=34176105 [in Russian].

17 Kogamov, M.Ch. (2023). *O parallelnom (finansovom) rassledovanii v ugovolnykh delakh v tseliakh obnaruzheniia, aresta i konfiskatsii imushchestva, kak rezultata soversheniia korruptsionnykh, ekonomicheskikh i innykh prestuplenii* [On parallel (financial) investigation in criminal cases for the purpose of detection, seizure and confiscation of property as a result of the commission of corruption, economic and other crimes]. *Zanger. Vestnik prava Respubliki Kazakhstan — Zanger. Bulletin of Law of the Republic of Kazakhstan*, 5, 74. Retrieved from https://krso.kz/storage/app/media/zanger/2023/5_2023.pdf [in Russian].

Авторлар туралы мәліметтер

Сакенов Сагидолла Ерсайнович — құқық магистрі, Astana International University-нің докторанты, Астана, Қазақстан, e-mail: sagidolla.sakenov@mail.ru

Андреева Ольга Ивановна — заң ғылымдарының докторы, профессор, Томск мемлекеттік университеті Заң институтының директоры, Томск, Ресей, e-mail: andreevaoi_70@mail.ru

Кулбаева Майя Муратовна — PhD, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, Атырау, Қазақстан, e-mail: kulbai@mail.ru

Информация об авторах

Сакенов Сагидолла Ерсайнович — магистр права, докторант Astana International University, Астана, Казахстан, e-mail: sagidolla.sakenov@mail.ru

Андреева Ольга Ивановна — доктор юридических наук, профессор, Директор Юридического института Томского государственного университета, Томск, Россия, e-mail: andreevaoi_70@mail.ru

Кулбаева Майя Муратовна — PhD, старший преподаватель кафедры «Уголовно-правовых дисциплин» Атырауского университета имени Х.Досмұхамедова, Атырау, Казахстан, e-mail: kulbai@mail.ru

Information about the authors

Sakenov Sagidolla Yersainovich — Master of Law, PhD student, Astana International University, Astana, Kazakhstan, e-mail: sagidolla.sakenov@mail.ru

Andreeva Olga Ivanovna — Doctor of Law, Professor, Tomsk State University, Tomsk, Russia, e-mail: andreevaoi_70@mail.ru

Kulbayeva Maya Muratovna — PhD, Senior lecturer, Department of Criminal Law Disciplines Atyrau University named after Kh. Dosmukhamedov, Atyrau, Kazakhstan, e-mail: kulbai@mail.ru